

مشاور طرح توسعه سرمایه‌گذاری پتروپالایشگاه انتخاب اجزئیات احداث پتروپالایشگاه انتخاب و تکمیل پروژه تا ۶ سال آینده

مشاور طرح توسعه سرمایه‌گذاری یک پتروپالایشگاه گفت: مهم‌ترین چالش احداث پتروپالایشگاه‌ها، تامین مالی آنها است، اما تاکنون در این حوزه صرفاً شعار داده شده است و هیچ برنامه مشخصی برای جذب سرمایه‌گذاری وجود ندارد.

به گزارش مشعل نیوز، قانون حمایت از توسعه صنایع پایین‌دستی نفت و میعانات گازی یا همان قانون احداث پتروپالایشگاه در سال 98 توسط نمایندگان مجلس تصویب شد تا بدین صورت گام مهمی برای گذر از خام‌فروشی نفت و احداث پتروپالایشگاه‌ها برداشته شود.

پس از تصویب آیین‌نامه این قانون در هیئت وزیران و فراخوان عمومی وزارت نفت و بررسی طرح‌های پیشنهادی برای احداث واحدهای پالایشی و پتروپالایشی، در نهایت 8 طرح پتروپالایشگاهی شامل 5 طرح احداث پتروپالایشگاه نفت خام و 3 طرح پتروپالایشگاه میعانات گازی موردتایید وزارت نفت قرار گرفتند.

با روی کار آمدن دولت سیزدهم، اجرای این قانون که تاکنون سه بار [موردتاکید](#) مقام معظم رهبری قرار گرفته است، در دستور کار جدی وزارت نفت قرار گرفت تا وضعیت طرح‌ها موردبررسی قرار گرفته و موانع پیشروی آنها برداشته شود.

8 طرح برگزیده ذیل قانون پتروپالایشگاه‌ها در جدول 1 آورده شده است:

جدول 1

ردیف	نام شرکت	خوراک
1	شرکت پالایش نفت لاوان	نفت خام
2	سرمایه‌گذاری غدیر	نفت خام
3	شرکت سرمایه‌گذاری شستان	نفت خام
4	پالایش پارسیان تدبیر	نفت خام
5	گروه توسعه سرمایه‌گذاری انتخاب	نفت خام
6	جاوید انرژی پرتو	میعانات گازی
7	توسعه پالایشی پیشگامان سیراف	میعانات گازی
8	گروه گسترش نفت و گاز پارسیان	میعانات گازی

با توجه به اهمیت این طرح‌ها، در چهارمین گزارش از پرونده ویژه خبرگزاری فارس با عنوان «8 طرح برگزیده پتروپالایشگاهی» به بررسی «طرح توسعه سرمایه‌گذاری انتخاب» پرداخته می‌شود.

در این راستا برای بررسی طرح پیشگامان سیراف با سیدرضا کساییزاده مشاور طرح توسعه سرمایه‌گذاری انتخاب و معاون وزیر نفت در دولت نهم به گفتگو نشستیم.

مشروح این مصاحبه به شرح زیر است:

*** تنها مشکل بزرگ در مسیر پتروپالایشگاه‌ها بحث تامین منابع مالی است**

فارس: طرح گروه توسعه سرمایه‌گذاری انتخاب چه فراز و نشیب‌هایی را طی کرده است؟ از سال 98 که قانون «حمایت از توسعه صنایع پایین‌دستی نفت و میعانات گازی» تصویب شد چه اقداماتی را انجام داده‌اید؟

کساییزاده: در سال 1398 قانون پتروپالایشگاه‌ها در مجلس شورای

اسلامی تصویب شد و در سال 1400 اصلاحیه قانونی روی آن انجام شد. این قانون بنا داشت برای دولت و سرمایه‌گذار بخش خصوصی در حوزه ساخت پتروپالایشگاه انگیزه ایجاد کند و بدین ترتیب مشوق «تنفس خوراک» و تخفیف در قیمت در این قانون لحاظ شده است.

بر اساس فراخوان وزارت نفت در اواخر سال 1398، برای ساخت پتروپالایشگاه‌ها با مجموع خوراک یک و نیم میلیون بشکه نفت خام و میعانات گازی مجوز داده شد و اخیراً مجلس 300 هزار بشکه دیگر نیز به این عدد اضافه کرده است. بنابراین در مجموع مجوز احداث پتروپالایشگاه به میزان یک میلیون و 800 هزار بشکه نفت خام و میعانات گازی برای بخش دولتی و غیردولتی صادر شده است.

به طور کلی در پتروپالایشگاه‌ها بین 30 تا 50 درصد محصولات، مواد پتروشیمی هستند. هرچقدر میزان تولید مواد پتروشیمی بیشتر باشد، میزان سرمایه‌گذاری نیز بیشتر خواهد بود و این مسئله روی نرخ بازده داخلی و ریفاینری مارجین (یعنی سود ناخالص پالایش یک بشکه) تأثیر می‌گذارد. بنابراین هرچه پالایشگاه محصولات پتروشیمی بیشتری تولید کند، سود پالایشی آن افزایش پیدا خواهد کرد و نرخ بازگشت سرمایه آن پایین تر خواهد بود.

پیش‌بینی میزان سرمایه‌گذاری برای پالایشگاه‌ها با حدود 30% محصولات پتروشیمی، برای هر بشکه 40 هزار دلار است. یعنی یک پالایشگاه 300 هزار بشکه‌ای تقریباً 12 میلیارد دلار سرمایه نیاز دارد. البته این پروژه‌ها می‌توانند فازبندی شوند و متناسب با سیاستی که هر پالایشگر دارد، فازبندی به گونه‌ای طراحی می‌شود که براساس آن بتواند هم الزامات قانونی را رعایت کند و هم تأمین مالی آن را.

طبق قانون مصوب، مدل مالی باید به گونه‌ای موردتوجه واقع شود که سرمایه‌گذار 15 درصد آورده مالی را عهده‌دار شود، 30 درصد تأمین مالی از طریق بازار سرمایه و مابقی آن هم از طریق فاینانس انجام پذیرد. اکنون تنها مشکل بزرگ در سر راه این پروژه‌ها فقط بحث تأمین منابع مالی است.

در حال حاضر خوشبختانه تمام مسئولین کشور با این پروژه‌ها همراه هستند و همه اذعان دارند احداث این پروژه‌ها به نفع کشور است. زیرا هم از خام‌فروشی نفت جلوگیری می‌کند و هم باعث افزایش توان کشور در حوزه تولید مواد پتروشیمیایی و فرآورده‌های نفتی خواهد شد.

این پتروپالایشگاه‌ها کلاً جنبه صادراتی دارند، یعنی بر اساس نیاز داخل ساخته نمی‌شوند. در مطالعات بازار بیشتر نیاز جهانی مدنظر قرار گرفته است. در نتیجه واحدهای فرآیندی پتروپالایشگاه بر این اساس پیکربندی می‌شوند.

*** طرح «پتروپالایشگاه انتخاب» در مرحله طراحی مفهومی است**

احداث «پتروپالایشگاه انتخاب» در چه مرحله‌ای است؟ آیا کار طراحی بنیادی آن انجام شده است؟

کساییزاده: پروژه‌ها مراحل مختلفی دارند. اولین مرحله پروژه، طراحی مفهومی است. قبلاً طراحی مفهومی «پالایشگاه انتخاب» تهیه شده است، اما با دید پتروپالایشگاهی و افزایش تولید محصولات پتروشیمیایی. اخیراً مشاور جدیدی انتخاب شده است که طراحی مفهومی را بر اساس دیدگاه و بر مبنای حداقل ۳۰ درصد مواد پتروشیمی تهیه کند.

در طراحی مفهومی سه کار مهم باید انجام شود: 1- مطالعه بازار، 2- انتخاب فرایند و 3- مطالعه امکان‌سنجی. بر این مبنای قراردادی بسته شده است که تا خردادماه این سه کار صورت بگیرد. همزمان برای انتخاب مشاور طراحی بنیادین اسناد مناقصه در حال تهیه است. این کاری است که عمدتاً همه پتروپالایشگاه‌ها در حال انجام آن هستند.

*** بهره‌برداری از طرح پتروپالایشگاه انتخاب شاید تا 6 سال آینده**

جزئیاتی درباره مشخصات پتروپالایشگاه انتخاب و وضعیت پیشرفت آن ارائه دهید.

کساییزاده: پروژه گروه توسعه سرمایه‌گذاری انتخاب، یک پتروپالایشگاه 200 هزار بشکه‌ای بوده که خوراک آن 150 هزار بشکه نفت خام سبک و 50 هزار بشکه نفت خام فوق‌سنگین است. 30 درصد از تولیدات پتروپالایشگاه انتخاب، محصولات پتروشیمیایی است و بقیه فرآورده‌های نفتی مرغوب با استاندارد یورو 5 خواهد بود.

هدف این است که تولید نفت کوره کمتر از 5 درصد باشد و میزان گوگرد این طرح نیز کمتر از 0.5 درصد. در خصوص پیشرفت پروژه باید گفت که ما در مراحل مقدماتی هستیم. منتظر هستیم که زمین آن را در جاسک تحویل بگیریم. هم‌اکنون در مرحله طراحی هستیم و مجموعاً طراحی مفهومی و بنیادی آن حداقل دو سال طول می‌کشد و پس از آن اجرا

شروع می‌شود که در فاز اول پنج سال زمان می‌برد.

اگر تامین منابع مالی برای اینگونه پروژه ها مسیر طبیعی خود را طی کند مجموعاً کل دو فاز را می‌توان در 5 الی 6 سال به بهره‌برداری رسانید.

***4 چالش در مسیر اجرای قانون پتروپالایشگاه‌ها**

**چه چالش‌هایی در مسیر احداث پتروپالایشگاه انتخاب وجود دارد؟
وزارت نفت چه کمکی می‌تواند برای حل مشکلات کند؟**

کساییزاده: در پروژه‌های پتروپالایشگاهی هنوز مسائل لاینحل وجود دارد. یکی از آنها عقد قرارداد خوراک است که هنوز منعقد نشده است. برای پیگیری مسائل مالی پروژه، در دست داشتن قرارداد خوراک لازم و ضروری است تا بتوان براساس آن سرمایه‌گذار و فاینسور مناسب را جذب کرد.

مشکل بعدی ابلاغ تنفس خوراک است. در قانون بودجه سال 1401 به صندوق توسعه ملی دیکته شده است که تا آخر فروردین ماه، تنفس خوراک به سرمایه‌گذاران ابلاغ شود. اما تا کنون اقدامی صورت نگرفته است.

مشکل بعدی مربوط به تامین زمین است. از سه پالایشگاهی که قرار است در جاسک ساخته شود، تکلیف زمین دو پالایشگاه مشخص نیست. یکی از این دو، پتروپالایشگاه انتخاب و دیگری پتروپالایشگاه جاسک غدیر است. وزارت نفت برای این دو، محلی را مشخص کرده ولی هنوز تکلیف معارضان زمین روشن نیست، در نتیجه باید در این حوزه همکاری بیشتری صورت گیرد.

مشکل اساسی اینگونه پروژه‌ها، حجم سرمایه‌گذاری است که در کشور برای هیچ پروژه‌ای سابقه نداشته و نمی‌توان ساده‌انگارانه از کنار آن عبور کرد، باید از عقل جمعی برای حضور تامین‌کنندگان مالی خارجی و حمایت بانک مرکزی و صندوق توسعه ملی استفاده نمود.

یکی از نهادهایی که می‌تواند در این قضیه مؤثر باشد، خود وزارت نفت است. به زعم من وزارت نفت باید یک کارگروهی داشته باشد که کاملاً در دسترس باشد و بتواند مسائل پتروپالایشگاه‌ها را رصد کند. این کارگروه می‌تواند هم رفع موانع کند و هم حامی سرمایه‌گذاران باشد.

آیا این کارگروه تشکیل نشده است؟ چون جلسات آن با حضور وزیر نفت برگزار می‌شود؟

کسایبی‌زاده: در حال حاضر هر سه ماه یکبار جلساتی با حضور وزیر نفت برای بررسی این پروژه‌ها و پایش عملکرد سرمایه‌گذاران تشکیل می‌شود. ولی به نظر من پایش سه ماه یکبار خیلی دیر است، این پایش باید روزانه و هفتگی باشد. البته اطلاعات همه پتروپالایشگاه‌ها به صورت ماهانه به وزارت نفت ارسال می‌شود و معاونت برنامه‌ریزی وزارت نفت روی این بحث کاملاً اشراف دارد.

***چرا احداث پالایشگاه ستاره خلیج فارس 12 سال طول کشید؟**

اشاره کردید که بزرگترین چالش این پروژه‌ها، تامین مالی آنها است. راهکار شما برای حل این مشکل چیست؟

کسایبی‌زاده: در وضعیت کنونی، مدل مالی این پروژه‌ها روشن و شفاف نیست و ما نمی‌دانیم صندوق توسعه ملی می‌خواهد چه نقشی در این کار داشته باشد. نمی‌دانیم بانک‌های کشور می‌خواهند چه نقشی در این کار ایفا کنند، آیا بانک‌های کشور به تنهایی یا به صورت کنسرسیوم توان تامین منابع مالی برای این پروژه‌ها را دارند؟ آیا سرمایه‌گذاران توان تضمین منابع مالی را دارند؟ من به جرأت می‌گویم این کار با مشکل مواجه است و سنگ بزرگی است که می‌خواهیم برداریم بدون اینکه بخواهیم از ابتدا تا انتهای قضیه را به صورت کلان ببینیم.

ما بزرگترین پالایشگاهی که تاکنون از نظر حجم منابع مالی ساخته‌ایم، پالایشگاه ستاره خلیج فارس است. این پالایشگاه با وجود اینکه دو سرمایه‌گذار بزرگ و همچنین شرکت ملی پالایش و پخش در آن درگیر بودند، باز هم 12 سال طول کشید. بعضی فکر می‌کنند مشکل اصلی پالایشگاه ستاره خلیج فارس، بحث مدیریتی بود درحالی‌که این طور نیست. زیرا بهترین مدیرها در پالایشگاه ستاره خلیج فارس کار می‌کردند، مشکل اصلی تامین مالی بود.

وقتی پروژه درگیر مشکل تامین منابع مالی باشد، تطویل زمان و خواب سرمایه و عدم النفع شامل حالش می‌شود و سرمایه‌گذار هم ضرر بزرگی می‌کند. در حال حاضر وقتی تکلیف سرمایه‌گذار برای فاینانس روشن نیست و نمی‌داند سرمایه‌گذار خارجی وارد پروژه می‌شود یا خیر، نمی‌تواند با اطمینان ورود کند. زیرا برای طراحی بنیادین و خرید دانش فنی حدود 100 میلیون دلار هزینه لازم است که همین مبلغ هم در ریسک قرار می‌گیرد. ما نباید انتظار داشته باشیم سرمایه‌گذار کاملاً

در ریسک قرار بگیرد.

در همین رابطه، یک بند در قانون بودجه 1401 گنجانده شده بود که شورای نگهبان آن را از مصوبه مجلس حذف کرد. طبق مصوبه مجلس، قرار بود تنفس خوراک از شروع کار احداث به طرح‌ها در مقابل صورت وضعیت بصورت نفت خام تخصیص داده شود، یعنی در مقابل نفت خامی که فروخته می‌شود بتواند سرمایه‌گذار پولش را دریافت کند و به حساب تنفس خوراک منظور شود. اما شورای نگهبان این بند را حذف کرد، البته گفته می‌شود که نظر شورای نگهبان این بوده که این اختیارات را صندوق توسعه ملی به نوعی دارد.

***وزارت نفت، بانک مرکزی و صندوق توسعه ملی راهکاری برای تامین مالی ارائه دهند**

با فازبندی پروژه‌ها مشکل تامین منابع مالی کمی تعدیل نمی‌شود؟ چون به هر حال برای فاز اول هم تنفس خوراک اعمال می‌شود که در تامین مالی کمک می‌کند.

کساییزاده: ما مؤظف هستیم این پروژه‌ها را فازبندی کنیم و قانون هم به ما این اجازه را داده است. البته فازبندی هم نیازمند پول است. وقتی یک پتروپالایشگاه 300 هزار بشکه‌ای فازبندی می‌شود، به دو پتروپالایشگاه 150 هزار بشکه‌ای تقسیم می‌شود که اگر بشکه‌ای 40 هزار دلار سرمایه لازم داشته باشد، باز هم برای هر فاز 6 میلیارد دلار سرمایه نیاز است.

15 درصد اولیه از این 6 میلیارد دلار را سرمایه‌گذار باید خودش بیاورد که همان را هم باید وام بگیرد. مابقی 85 درصد سرمایه را هم باید یکی وام بدهد که ضمانت بانکی و بورسی می‌خواهد. کدام شرکتی می‌تواند چنین ضمانت‌هایی با این حجم بدهد؟ ممکن است شما هلدینگ فعالی را در بورس ببینید، اما توان تضمین چنین سرمایه‌ای را ندارد. البته با فاز بندی می‌توان از محل در آمد فاز اول بخش اعظم فاز دوم را بر اساس تنفس خوراک اجرا کرد.

معنا و مفهوم سخنان بنده این است که بزرگان کشور باید فکری برای این مسئله کنند. صندوق توسعه ملی در کنار بانک مرکزی باید تدبیر کند که چطور این پروژه‌ها اجرا شود. زیرا این پروژه‌ها اجرا نخواهد شد، مگر اینکه تکلیف تامین منابع مالی آنها روشن شود.

اینکه هر سه ماه یکبار پروژه را بررسی کنیم، جوابگوی مسئله نیست.

حل این موضوع، نیازمند اجماع نظر مسئولین است که به زعم بنده، وزارت نفت، بانک مرکزی و صندوق توسعه ملی باید راهکاری ارائه دهند و یا کلاً پروژه‌ها را اجرا نکنیم. در حال حاضر هیچ نهادی در این باره حرفی نزده است، فقط از ما سؤال می‌پرسند که می‌خواهید منابع مالی خود را از کجا و چگونه تأمین کنید، ما هم شعار می‌دهیم. حرف‌های بنده بر اساس تجربه و ممارست است، واقعیت دارد و بیان این واقعیت‌ها تلخ است.

*** اگر صندوق توسعه ملی ورود نمی‌کرد پروژه ستاره خلیج فارس جمع نمی‌شد**

به روند ساخت پالایشگاه ستاره خلیج فارس دقت کنید؛ شستا، صندوق بازنشستگی نفت و شرکت ملی پالایش و پخش فقیر نبودند اما باز هم در کنار هم نتوانستند، این پروژه را تأمین مالی کنند تا اینکه در نهایت صندوق توسعه ملی وارد میدان شد.

اگر صندوق توسعه ملی ورود پیدا نمی‌کرد پروژه ستاره خلیج فارس جمع نمی‌شد. چنانکه سرمایه مورد نیاز پالایشگاه ستاره خلیج فارس در ابتدا ۲ میلیارد یورو بود اما به دلیل طولانی شدن روند ساخت، به ۴ میلیارد یورو رسید.

من توان مالی لازم را در دست سرمایه‌گذاران بخش خصوصی، دولتی و نهاد ها نمی‌بینم و اگر هم منابعی هم باشد، وارد چنین ریسکی نمی‌شوند. لذا امید ما این است که سرمایه‌گذار خارجی وارد میدان شود.

*** دولت زیرساختی در منطقه جاسک ایجاد نکرده است**

خیلی ممنون از توضیحات شما. به عنوان نکته پایانی اگر موضوعی مدنظر دارید بفرمایید.

کساییزاده: قانون حمایت از صنایع پایین‌دستی نفت، قانون ارزشمندی است که به نفع سرمایه‌گذار خصوصی و به نفع دولت است. در این قانون منافع دو طرف دیده شده است و از طرفی باعث رشد و توسعه به ویژه در مناطق محروم می‌شود.

برای مثال جاسک که هیچ زیرساختی ندارد. آباد خواهد شد، گرچه کار در این مناطق هزینه‌بر و مشکل است و اگر سرمایه‌گذار هر هزینه‌های اولیه ای را انجام دهد اما پول پروژه تأمین نشود، سرمایه‌اش از

دست می‌رود. بیشترین ریسک پروژه هم صرفاً در جهت تأمین منابع مالی است، البته منطقی است که دولت زیرساخت‌های لازم در این منطقه را از جمله فرودگاه و تاسیسات بندری و ... را خود راساً انجام دهد وگرنه خیلی تفاوت خواهد داشت سرمایه‌گذاری در جایی که زیرساخت دارد با جایی که ندارد.

جزئیات طرح پتروپالایشگاه انتخاب در جدول 2 آورده شده است.

جدول 2

طرح گروه توسعه سرمایه‌گذاری انتخاب	
پتروپالایشگاه انتخاب	نام پروژه
جاسک	محل احداث
نفت خام	خوراک
200 هزار بشکه	ظرفیت
8 میلیارد دلار	میزان سرمایه‌گذاری
70 فرآورده‌های نفتی 30 مواد پتروشیمی	ترکیب تولیدات
1407	زمان اتمام
در مرحله طراحی بنیادی	پیشرفت طرح